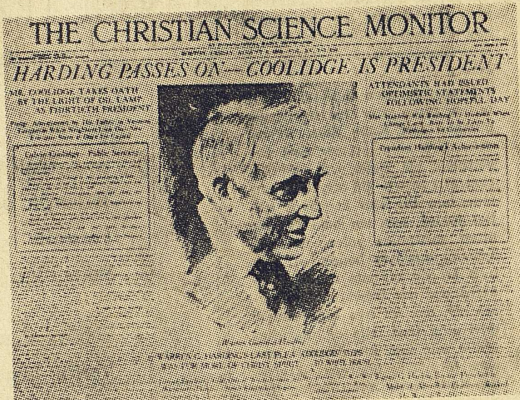

GUDS EGEN TIDNING

Herbert Tingsten skriver här om Christian Science och dess berömda publicistiska språkrör, Christian Science Monitor, i anslutning till tidningens femtiårsjubileum denna höst.

"UPPTÄCKAREN och Grundaren av Kristen Vetenskap", Mary Baker Eddy — även kallad "Ledaren" —, skrev den 8 augusti 1908, 87 år gammal, ett märkligt brev till styrelsen för Christian Science-rörelsens redan då omfattande publikationsverksamhet. "Det är min begäran att ni genast startar en daglig tidning som skall kallas Christian Science Monitor. Låt det inte bli något dröjsmål. Saken kräver att den skall utges nu." Denna befälning från diktatorn blev omedelbart åttlydd. Efter intensiva förberedelser kunde det första numret av tidningen sändas ut redan den 25 november 1908. Tvivel framfördes till Mrs Eddy om lämpligheten av det i brevet angivna namnet på tidningen, men Ledaren var bestämd: "Gud gav mig namnet, och det står fast." Till femtiårsjubileet har den nuvarande chefredaktören, Edvin D Canham, utgivit en diger bok om tidningens öden: "Commitment to Freedom, The Story of the Christian Science Monitor." Det är inte någon betydande tidningshistorik; många viktiga frågor berörs inte alls eller med alltför lätt hand, tonen är ofta skrytsam och salvelsefull, de välmående plattheterna och dumheterna är talrika. Men boken är ändå lärorik och fängslande genom att den skildrar ett så egenartat företag och ger inblickar i en mentalitet som kan te sig särpräglad och likväl färgar miljoner människors tänkande, inom och utanför Christian Science, inte minst i USA.

Christian Science Monitor har, särskilt i jämförelse med andra av religiösa riktningar utgivna publikationer, haft en utomordentlig framgång. Upplagan var redan efter tio år uppe i över 100 000, nu närmar den sig 180 000. Viktigare är att tidningen, som utges i Boston, är spridd över hela världen, med i viss mån olika innehåll inom skilda områden, att den

På bilden till höger Christian Sciences grundläggare Mary Baker Eddy, "Ledaren"; till vänster faksimil av det nummer av Monitor 1923 som meddelade att president Harding avlidit och vicepresident Coolidge blivit USA:s nye president. I enlighet med rörelsens uppfattning och uttrycksätt skrev tidningen inte att Harding dött, utan att han "går vidare".

starkt uppmärksammas i debatten i USA och även på andra håll och att den genom sin stora annonsstock blivit en god affär. Canhams antydan att tidningen skulle vara "den mest citerade i världen" är sannolikt godtycklig, men utan tvivel är den i relativt hög grad "en tidning för tidningsmän" och beaktas i diskussionen därför vida mer än upplagens storlek ger vid handen; på den punkten erinrar den om Times i London och New York, Manchester Guardian och Neue Zürcher Zeitung.

Varpå beror detta? Det bör betonas att tidningen i stort sett varit och numera i än högre grad än förr är vad Canham kallar en "vanlig" tidning, att större delen av dess innehåll inte på något sätt påminner om att den är ett organ för Christian Science. Den är också en mycket välskött tidning, med snabb och tillförlitlig nyhetstjänst, välskrivna ledare (på sista sidan) och artiklar och framför allt en stor och skicklig stab av utlandskorrespondenter. Dess strävan att nå en internationell publik framträder i många hänseenden, bland annat genom att den dagliga religiösa artikeln alltid är översatt till något främmande språk, ryska eller hebreiska eller portugisiska eller svenska, för att ta några exempel från de senaste veckorna. Den styrelse av christian-scientister som i detalj fastställer tidningens politik och uppläggning — chefredaktören är endast verkställare — har blivit mer och mer inställd på att vinna en stor läsekrets även utanför rörelsen.

er ner på stranden och tog upp
stjärtebådet. Hon

ian Science-kyrkor för att fördelas bland medlemmarna. Tidningen påstås vara ett särskilt gott annonsorgan därför att prenumeranterna i hög grad gynnar annonsörerna — rimligen på grund av känslan av religiös samhörighet.

Vad är det då som gör den "vanliga" tidningen till en i väsentliga stycken ovanlig tidning? Hur blir tidningen representativ för Christian Science?

Den blivande Ledaren var pinad av sjukdom och olyckor — den förste mannen dog tidigt, den andre förlöpte henne, den tredje hade hon ännu inte träffat — då hon i femtiårsåldern kom i beröring med nu nästan bortglömda former av helande och "undergörande", animal magnetism och mesmerism. Dessa mellan hederlig galenskap och charlataneri pendlande rörelser var vid denna tid, 1860- och 1870-talen, på modet i Nya England; vid läsandet av biografier över mrs Eddy påminns man om H. J. James "The Bostonians", som med lysande ironi skildrar dylika "filosofer" i utkanten av det intellektuella och högborgerliga Boston. Mrs Eddy utvecklade, med Bibeln som text, de intryck hon fått till en metafysik i stor stil. Det verkliga är ande och därmed något gott, det överkliga materia och därmed något ont. Allt ont är alltså egentligen ett misstag, en villfarelse, en illusion. Genom den kristna vetenskapen, genom insikt i realiteterna med Guds av bönen framkallade bistånd, kan den sanna verkligheten, som är godhet och harmoni, återvinnas. I första rummet blev Christian Science ett medel att genom bön och tro bota sjukdomar. Endast i fråga om benbrott och vissa andra "yttre" skador är läkare kompetenta; eljest skall allt, kräfta, lungrot, difteri, skötas med Christian Science; den som inte blir botad har visat sig oförmögen att förstå verkligheten, att närma sig Gud. "Den som har minsta kunskap om Gud hostar inte", förhöll mrs Eddy en förkyld lärjunge. I princip är dock Christian Science tillämplig på allt ont. Värdet kan förbättras genom bön. Döden existerar inte, den är en ren inbillning. Christian Science

Canham hävdar starkt dessa tidningens allmänna förtjänster — varvid skrytet enligt gammal god sed sockras med varningar mot förhåvelse och högmod — och synes vilja hävda att den religiösa hållningen knappast har med framgången att göra. Men flera av hans uppgifter strider mot detta antagande. Då tidningen i början av 1920-talet på grund av vissa tvister inte ansågs vara ett lojalt organ för Christian Science sjönk upplagan på kort tid från 127 000 till 21 000, men gick snabbt upp igen då rörelsen återtog makten över tidningen. Många tusen exemplar inköps av Chris-

kan, heter det i Monitor den 8 oktober i år, möjliggöra för människor att "med vetenskaplig säkerhet arbeta för världsfred", ty "skapelsen är andlig och fulländad", och Skaparen kan inte "ha skapat en atom eller ett element som står i motsättning till honom själv".

Som religion och ideologi måste Christian Science för dem som lyckats svälja den vara enastående behaglig. Här är det inte fråga om att genom kallelse, tro eller goda gärningar erhålla plats i en avlägsen himmel, med risk att i stället hamna i helvetet. Här gäller det inte heller, som enligt rationalismens framstegslära, att med möda forma ett lyckligt jordeliv för sentida generationer. Lyckan finns på platsen, omedelbart tillgänglig för alla. Rörelsens framgångar har också varit betydande. Uppgifter om antalet medlemmar publiceras inte, och de skulle ha beträffat intresse, eftersom man kan tillhöra både Christian Science och ett annat protestantiskt samfund. Men att rörelsen omfattar många tusen kyrkor och många miljoner människor torde vara obestridligt; mrs Eddys huvudarbete ("Science and Health with Key to the Scriptures") är enligt W D Orcutt, vilken som bokproducent, bland annat chef för Cambridge University Press, haft med boken att göra, näst Bibeln den ojämförligt mest spridda skriften i världen. En av mrs Eddys biografier, Lyman Powell, vars bok utkommit även på svenska, har samlat uttalanden om Christian Science av statsmän, författare, filmstjärnor och andra celebriteter. Typiskt är det vittnesbörd som kommer från lord Lothian, ryktbar som lord Milners medhjälpare, Lloyd Georges privatsekreterare och brittisk ambassadör i Washington. Mrs Eddy har visat sig kunna "hela sjuka, återupprätta syndare och upp-

Henry

väcka döda", skriver Lothian, och hennes framträdande är "vändpunkten i mänsklighetens historia". Hon har "givit människorna den Vetenskap, som skall sätta oss i stånd att fullständigt tillintegöra varje fas av det onda, av synd, sorg, sjukdom och död, och därigenom i all dess renhet, skönhet och ljus inför den fullkomliga värld som Jesus beskrev såsom Guds rike".

Tydligt är dock att läran inte kan upprätthållas utan sådana modifieringar, dubbeltydigheter och glidningar som är religionernas och de stora åskådningarnas kryckor. I fråga om sjukdomar är det, som jag redan nämnt, ganska lätt att ordna saken, och Christian Science har också i första hand blivit en hälsokur. De som blir friska under kuren påstås ha blivit det genom böner och tro; de som inte blir det anses inte ha trott och bett ordentligt, de har genom hostningar avslöjat sin ringa kunskap om Gud. På en rad andra områden som gäller den enskilde individen — fattigdom, sorg, synd — är liknande metoder användbara. En fattig christian-scientist måste uppfatta sin fattigdom som en illusion, men det är onekligen lättare att tro på fattigdomens överklighet om man är välsituerad, och enligt många uppgifter är Christian Science säljbar främst i de högre inkomstklasserna. Att Christian Science inte kan undanröja döden i trivial, materiell mening blev klart då Mrs Eddy avled, om också först vid nära 90 års ålder, men denna "död" påstås inte vara verklig, och man säger därför alltid om en avliden att han "gått vidare" (passed on).

Svårare blir det i fråga om vad vi schematiskt kan kalla kollektiva olyckor och konflikter — arbetslöshet, förtryck, krig. Att inför de sex miljoner judar som nazismen mördade trösta sig med att de "gått vidare" blir dock att över-

anstränga mänsklig enfald och lättrogenhet. I sådana fall tvings man att arbeta med två attityder. Dels sägs — med anknytning till tanken om det ondas överklighet — att det nog inte är så farligt som folk tror, ungefär som då en svensk diplomat nyligen förklarade att motsättningen mellan öst och väst är gammalmodig och därför inte mycket att tala om. Dels sägs att allt det onda försvinner då Christian Science genomsyrat mänskligheten. Med dubbla lager av optimism står alltså rörelsen inför statsledningarnas misstag och gemenheter och nationernas kamp.

De konsekvenser som Christian Science leder till vid redigeringen av Monitor beskrives av Canham, om också något generat och undvikande. Förkunnelsen av Christian Science är numera inskränkt till en daglig artikel på kultursidan. Klart är att tidningen vägrar att — utom i alldeles speciella

fall — införa uppgifter eller annonser om sjukvård, mediciner och sjukdomar. Likaså att den arbetar mot obligatoriska läkarundersökningar, vaccination och statlig och kommunal sjukvård. Meddelanden om dödsfall och nekrologer begränsas till ett minimum, och själva ordet död får inte förekomma; på detta sätt, skriver Canham, vill man "vända människors uppmärksamhet till odödligheten, till människans eviga, andliga förstfödslorett till liv". Skandaler, brott och olyckor behandlas inte alls eller så knappt som möjligt. Tobak och sprit är onda och överkliga ting, och man söker nå den sanna verkligheten genom att retuschera bort cigarretter och cocktailglas på fotografier; dock, betonas med stolthet, fick Churchill ha kvar sin cigarr på en bild från en konferens i Vita huset 1942. Antivaccinationskampanjen betecknas som ett arbete "i frihetens tjänst", men rusdrycksförbudet hade i Monitor en ivrig anhängare.

Över huvud skall det positiva, nyttiga, hoppfulla och dygdiga framhåvas i Monitor. I fråga om teaterpjäser och böcker avstår man från att recensera sådant som anses pinsamt eller osedligt. Monitor "vill förmå konstnärerna att spegla människans bästa jag — hans sanna jag — i stället för den svaga och felande människan".

Ett kapitel i Canhams bok illustrerar särskilt bra den för tidningen och Christian Science utmärkande hållningen. Då Monitor skulle starta för femtio år sedan mötte ett par oförutsedda svårigheter: ett antal beställda möbler förstördes vid ett haveri, och tekniska hinder uppstod för anläggande av telegraflinje till tidningen. Man klarade dock saken, och tidningen kom ut på den fastställda dagen. Denna episod ger anledning till en uppbygglig betraktelse. Vad som skedde bekräftade Christian Science-rörelsens övertygelse att "universums lagar är väl utformade och välsignelserika" och medlemmarnas "djupa känsla av harmoni med tillvarns sanningar". Dessa formuleringar tyder närmast på att Gud skulle ha ingripit för att ställa allt till rätta. Men strax därefter talas om att det är medlemmarnas tro på den universella harmonin som gör att de handlar effektivt; "deras bön bestod i att de visste var och hur de skulle anskaffa vad de behövde för att ett mänskligt problem skulle få en praktisk lösning".

Mrs Eddys få uttalanden i po-

26/11 1958

Pensionsfrågans politik

Mellan valen i juni och september gjorde socialdemokratiens ledare upprepade inviter till folkpartiet om förhandlingar och uppgörelse i pensionsfrågan. Motiven till dessa inviter var uppenbarligen av både saklig och taktisk art. Regeringspartiet var och är mera angeläget än andra partier att säkra en snabb och hållbar lösning av denna fråga, som för massan av socialdemokratiska väljare måste vara en hjärtesak. Men till detta motiv kom sekundärt det taktiska att locka tveksamma folkpartiväljare över till socialdemokratin. Folkpartiet, som förlorat åt höger vid junivalet, bestämdes av fruktan att förlora ännu flera väljare åt samma håll och vägrade att ingå på debatt om en kompromiss; partiet hade redan genom att övergå till den lagfasta linjen gjort sin kompromiss, sade man, och längre kunde man inte gå. Resultatet blev ett nytt nederlag för folkpartiet, som miste väljare både åt höger och åt vänster; de väljare som gick till vänster var tillräckligt många för att socialdemokratin — jämte kommunismen — skulle återvinna majoriteten bland folket.

Inför den nu väntade regeringsaktionen i pensionsfrågan torde det vara mindre sannolikt att folkpartiet skall inta samma solida och "ståndaktiga" hållning. Det är bättre att lära av nederlaget än att genom ovillkorligt nejsägande förbereda ett nytt nederlag. Ett folkparti som i en slutlig votering med lottens hjälp för högerens och bondeförbundets rent negativa linje till seger har därmed för lång tid framåt av sagt sig möjligheten att vinna gehör för sina "socialliberala" anspråk och att bredda partiet genom marginalröster till vänster. Inom partiets ungdomsrörelse, bland arbetarliberalerna och säkerligen även inom andra grupper har man en stark känsla av att partiet måste gå in i förhandling, att det måste söka uppnå eftergifter från regeringen i stället för att säga generellt nej. Om en enda folkpartist röstar med socialdemokratin eller nedlägger sin röst, är regeringens framgång säkrad, och i ett sådant läge framstår uppgörelsepolitiken, även på kortaste sikt, som den från partiets sakliga utgångspunkter riktiga.

Men frågan blir då om socialdemokratin nu, såsom under sommaren, har skäl att söka en uppgörelse. Regeringen har fått en starkare ställning, den kan eventuellt få igenom ett förslag utan karaktär av kompromiss, den kan sannolikt vinna även nästa val på pensionsfrågan, om någon lösning inte skulle nås vid riksdagarna 1959 och 1960.

Utomordentligt starka motiv finns likväl för regeringspartiet att i viss omfattning gå folkpartiet till mötes. Likaväl som i somras måste partiet vara inställt på att den stora saken får ett positivt avgörande så snart som möjligt; denna re-

men inte fullföljes genom försök att efter reformens genomförande annullera eller beskära den.

Ett mål som borde kunna eftersträvas av alla demokratiska partier är att begränsa politiseringen av sakfrågor och därmed taktikens och opportunistens omfattning och betydelse. Om inte pensionsfrågan blivit en bricka i det politiska spelet, hade en rationell lösning kunnat nås utan år av konflikter, upphetsning och partipolitiska finter. Detsamma gäller den stora fråga som man nu tycks vara benägen att skjuta på framtiden av liknande taktiska skäl, frågan om det svenska försvarets utrustning med moderna vapen. Behandlingen av dessa båda frågor framhåver behovet att komma fram till ett regeringssystem som premierar saklighet och samvetan i stället för taktik och motsättningar.

litiska frågor påstås vittna om grundliga kunskaper och skarpt omdöme, men ter sig i regel för den oinvidige som pekoralistiska både till form och innehåll. Exempelvis: "Jag tror på Monroedoktrinen, på vår författning, och på Guds lagar." Monitors allmänna politiska hållning har självfallet varit konservativ eller, som Canham uttrycker det, "gammaldags liberal": "mot föreskrifter och skatter som hämmar initiativet och den fria konkurrensen... Staten skall aldrig göra något som kan göras tillfredsställande på privat väg." Tidningen stödde genomgående de republikanska kandidaterna mot Franklin Roosevelt. I utrikespolitiken ledde konservatismen och tendensen att se verkligheten vackert länge till att kritiken mot fascism och nazism var återhållsam; det har i detta sammanhang sitt intresse att ledande engelska medlemmar av Christian Science, såsom lord Astor och lord Lothian, på 1930-talet var starkt engagerade i eftergiftspolitik. Tidningens demokratiska och nationella pålitlighet är självfallen.

Christian Science — liksom på ett högre plan pragmatismen — har ofta betecknats som något speciellt amerikanskt i sin robusta naivitet och optimism. Säkert är att Monitor och dess historieskriivare är typiska för den muntra och svamliga välmening, den frasidealism som når perfektion hos amerikanska brackor. Det materiellas värde förnekas, men hela boken skroderar om hur bra det materiella klaras just med denna metod. Då Canham talar om att han och hans kyrkobroder "lever och rör sig och har sin varelse i Gud" och vill föra människorna till en Gud som "definieras i så vid och djup mening som möjligt", är det värsta inte de larviga uttrycken, utan att det hela verkar jargong, löst prat utan upplevelse och övertygelse bakom. Förljugenheten har blivit livsform.

HERBERT TINGSTEN